

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston direktiiviksi käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollosta”

KOM(2010) 618 lopullinen

(2011/C 218/28)

Esittelijä: **Richard ADAMS**

Euroopan komissio päätti 1. helmikuuta 2011 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: neuvoston direktiivi käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollosta

KOM(2010) 618 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 29. maaliskuuta 2011.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 4.–5. toukokuuta 2011 pitämässään 471. täysistunnossa (toukokuun 4. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 146 puolesta ja 7 vastaan 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Päätelmät

1.2 Ehdotettu direktiivi on ollut valmisteilla yli kymmenen vuotta, ja komitea pitää sitä tervetulleena selkeänä edistysaskeleena kohti vaatimusta huolehtia suunnitellusti ja vähimmäisstandardeja noudattaen radioaktiivisesta jätteestä, jota on suuria määriä EU:n eri puolilla.

1.3 Ehdotuksessa on ilahduttavasti painotettu avoimuutta ja kansalaisten osallistumista, ja vaatimus ennakoita sekä ehdotusten kustannukset että niiden rahoitus tarjoaa tärkeän analyttisen välineen. Kansainvälisesti sovitusta turvallisuusnormeista tulee ensimmäistä kertaa oikeudellisesti sitovia ja täytäntöönpanokelpoisia EU:ssa. EU:n tulisi tehdä yhteistyötä naapurimaidensa kanssa ja kannustaa niitä omaksumaan vastaavat turvallisuusnormit.

1.4 Direktiivin kehittäminen ei kuitenkaan ole edennyt suoraviivaisesti. Tieteellisesti varmennetun tiedon rajat ovat edelleen kiistanalaisia, ja kaukaisen tulevaisuuden poliittisten ja yhteiskunnallisten skenaarioiden ennakoiminen on ilmeisen vaikeaa.

1.4.1 Vaikka syvälle maaperään tehtävän geologisen loppusijoituksen yleisestä teknisestä toteutettavuudesta vallitsee laaja tieteellinen yhteisymmärrys, käydään kuitenkin monilla aloilla jatkuvaa keskustelua niin tieteellisistä faktoista kuin asianmukaisuuskysymyksistä. Tätä keskustelua voidaan tuskin saada kaikkia sidosryhmiä tyydyttävään päätökseen, kun otetaan huomioon korkea-aktiivisen jätteen luonne, sen vuorovaikutus välittömän ympäristönsä kanssa sekä kulloinkin kyseessä oleva geologinen ajallinen jänne. Nykyiset varastointijärjestelyt ovat selkeästi epä-sopivia keskipitkällä aikavälillä, mikä lisää tarvetta toimia.

1.4.2 Turvallisuuden ja riskien asianmukaisesta tasosta käydään edelleen vilkasta keskustelua vailla yksimielisyyttä. Mitä ihmisten ja ympäristön turvallisuuden asettaminen etusijalle varsinaisesti tarkoittaa? Käytännössä turvallisuuden osoittamiseksi yhdistellään laadullisia ja määrällisiä argumentteja ja pyritään minimoimaan epävarmuustekijöitä kansallista päätöksentekoa ajatellen.

1.4.3 Luottamus kykyyn poliittisen ja institutionaalisen eheyden pysyvyyden sekä huoltojärjestelmien toimivuuden ennustamiseen luonnollisestikin vähenee tarkastelujaksojen pidentyessä. Siksi ”passiivisen” turvallisuuden merkitys kasvaa ratkaisevasti, mihin liittyy vaatimus järjestelyn toimivuudesta myös tilanteessa, jossa jätteen sijoituspaikka ei ole enää valvonnassa ja sitä koskeva tieto on aikojen saatossa menetetty.

1.4.4 Ydinfissioon perustuvan energian jatkuva käyttö ja kehittäminen osana jäsenvaltioiden energiahuoltovalikoimaa riippuu taloudellisen kannattavuuden lisäksi tietyssä määrin sen hyväksynnästä kansalaisten keskuudessa. Ydinvoiman käytöstä tai kehittämisestä käytävä keskustelu varastaa huomiota välittömältä ja kiireelliseltä tarpeelta ratkaista radioaktiivisen jätteen kasvava ongelma, erityisesti kun nykyiset ja tulevat ydinvoimaloiden käytöstäpoisto-ohjelmat laajentavat ongelmaa entisestään. Väestön asenteet vaihtelevat suuresti eri puolilla EU:ta, mutta valtaosa eurooppalaisista uskoo, että radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva yhteisön väline olisi hyödyllinen (*Attitudes towards radioactive waste*, Eurobarometri-tutkimus, kesäkuu 2008).

1.5 Komitea pyrkii siksi lähestymään yhteiskunnissa esiintyviä ristiriitaisia asenteita rakentavasti ja esittää joukon asiaankuuluvia suosituksia, joiden tarkoituksena on lujittaa komission päättäväisyyttä ratkaisun etsimisessä.

1.6 Suositukset

1.6.1 Komitea esittää käsillä olevan lausunnon tekstijaksoissa 4 ja 5 seikkaperäisiä kommentteja, ehdotuksia ja suosituksia ja pyytää komissiota, Euroopan parlamenttia ja neuvostoa ottamaan ne jäännöksettömästi huomioon. Lisäksi se esittää yleisinä suosituksinaan, että

— jäsenvaltiot tunnustavat tarpeen asettaa turvallisuus direktiivin säännöksissä etusijalle ja siirtävät direktiivin kiireellisesti ja johdonmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä reaktiona pikaista ratkaisua vaativaan ongelmaan, jonka määrältään kasvava radioaktiivinen jäte aiheuttaa.

— julkinen valta, ydinenergiateollisuus ja asianomaiset tieteelliset tahot tarjoavat koko yhteiskunnalle lisää yksityiskoh- taista, avointa ja riskiarvioitua tietoa radioaktiivisen jätteen huoltovaihtoehtoista.

2. Johdanto

2.1 Maanjäristyksen ja tsunamin vaurioitettua neljää reaktoria Fukushimaa Pohjois-Japanissa ydinturvallisuuskysymykset kiinnostavat ja huolestuttavat huomattavan paljon. Eurooppalaisten ydinvoimaloiden käytön turvallisuutta ja varoimenpiteitä sää- dellään ydinturvallisuusdirektiivissä (ks. kohta 5.6) ja jäsenvaltioiden viranomaisten toimesta. Jäsenvaltiot sopivat 21. maaliskuuta 2011 parantavansa ydinturvallisuusalan sääntelijöidensä yhteistyötä ja pyytävänsä ydinturvallisuusalan euroop- palaisten sääntelijöiden ryhmää (ENSREG) määrittelemään esitet- tyjen, kaikille EU-ydinvoimaloille tehtävien stressitestien (kattava riski- ja turvallisuusarviointi) toteuttamistavat. Koska kansalaiset ovat olleet erittäin huolestuneita Fukushima Daiichin ydinvoi- malassa tapahtuneen vakavan onnettomuuden vuoksi, komitea pyrkii kiireellisesti ja avoimesti täysipainoiseen vuoropuheluun kansalaisyhteiskunnan kanssa siihen liittyvistä kysymyksistä etenkin suuntaamalla aktiivisesti uudelleen Euroopan ydinener- giafoorumin (ENEF) avoimuustyöryhmän työskentelyä ja otta- malla ydinvoiman riskejä ja mahdollisuuksia käsittelevät ryhmät siihen mukaan. ETSK toimii tätä nykyä avoimuustyöryhmän puheenjohtajana.

2.2 Fukushiman onnettomuuden seurauksia ja sen suoraa vai- kutuksia tässä lausunnossa käsiteltävään radioaktiivista jätettä koskevaan direktiiviin on analysoitava vielä perusteellisesti tek- niseltä kannalta. Se on kuitenkin ymmärrettävästi lisännyt kan- salaisten huolta ja tietoisuutta ydinturvallisuuteen liittyvistä ky- symyksistä, ja komitea katsoo, että sillä on oma merkityksensä parhaillaan käytävässä keskustelussa.

2.3 Marraskuussa 2010 EU:ssa oli toiminnassa 143 ydinvoi- malaa (reaktoria) 14 jäsenvaltiossa. Lisäksi on joukko ydinvoi- malaita, joiden toiminta on lopetettu, ja muita ydinlaitoksia, kuten käytetyn polttoaineen jälleenkäsittelylaitoksia, jotka tuot- tavat radioaktiivista jätettä. EU tuottaa vuosittain keskimäärin 280 kuutiometriä korkea-aktiivista jätettä, 3 600 tonnia käytet- tyä polttoainetta raskasmetallien muodossa sekä 5 100 kuutio- metriä pitkäikäistä radioaktiivista jätettä, jolle ei ole järjestetty loppusijoituspaikkaa (Kuudes tilannekatsaus radioaktiivisen jät- teen ja käytetyn ydinpolttoaineen huoltoon Euroopan unionissa, SEC(2008) 2416). Lisäksi syntyy matala-aktiivista jätettä, josta iso osa siirretään rutiininomaisesti loppusijoitukseen. Korkea-ak- tiivinen jäte on erittäin radioaktiivista, sisältää pitkäikäisiä radio- nuklideja ja tuottaa merkittävän määrän lämpöä. Se muodostaa 10 prosenttia tuotetun radioaktiivisen jätteen volyyminä ja noin 99 prosenttia radioaktiivisuuden kokonaismäärästä ja sisältää halkeamistuotteita ja käytettyä polttoainetta.

2.4 Kyseiset jätteet syntyvät ja koostuvat käytetyn poltto- aineen jälleenkäsittelystä, suoraan loppusijoitukseen tarkoitettusta käytetystä polttoaineesta, ydinvoimaloiden rutiininomaisista toi- minnoista sekä käytöstäpoistosta. Suunnitteilla on lukuisia uusia

ydinvoimalaita, joista osa sellaisissa jäsenvaltioissa, joilla ei ole aikaisempaa kokemusta ydinvoiman tuotannosta. Ellei syntyvää jätettä, joka joissakin tapauksissa voi pysyä uhkana kymmenien tuhansien vuosien ajan, huolleta ja valvota, siitä aiheutuu huo- mattavia riskejä terveydelle ja turvallisuudelle. Radioaktiivinen jäte sisältää luonnostaan radioaktiivisesti hajoavien elementtien isotooppeja ja lähettää ionisoivaa säteilyä, joka voi vahingoittaa ihmisiä ja ympäristöä.

2.5 Tällä vuosisadalla tehdyt päätökset vaikuttavat sadan vu- osisadan verran. Ydinpolttoainekierrossa syntyvien jätteiden huolto on direktiivin pääaiheena, mutta se kattaa myös tutki- muksessa, lääketieteessä ja teollisuudessa syntyvät radioaktiiviset jätteet. Ydinvoimalasähköntuotannon lisääntymisen vuoksi kor- kea-aktiivisen jätteen määrä kasvoi aikajaksona 2000–2005 vuosittain keskimäärin 1,5 prosenttia, ja vanhempien voimaloi- den käytöstäpoistaminen lisää määrää entisestään. Vuoden 2004 lopussa Euroopassa oli varastoituna arviolta 220 000 kuutio- metriä pitkäikäistä matala- ja keskiaktiivista jätettä, 7 000 kuu- tiometriä korkea-aktiivista jätettä ja 38 000 tonnia käytetyn polttoaineen raskasmetalleja. Nämä luvut ovat tarkkuudeltaan epävarmoja, koska jälleenkäsittelymaissa, kuten Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa, käytettyä ydinpolttoainetta ja jälleenkäsiteltyä plutoniumia ja uraania ei nykyisin luokitella ydinjätteeksi. Perusteena esitetään, että käytetty polttoaine on kierrätettävää ainetta ja että jälleenkäsiteltyä uraania ja plutoni- umia voidaan käyttää uuden polttoaineen valmistamiseen.

2.6 Ensimmäisen kaupallisen ydinvoimalan käynnistämisestä on 54 vuotta. Koko tämän ajan on käyty keskustelua siitä, miten jätteestä huolehditaan. Yhteisymmärrykseen on päästy mm. siitä, että väliaikainen pitkäaikainen varastointi on asian- mukaista kaikenlaisten ratkaisujen ensivaiheessa. Tällä hetkellä EU:ssa ei ole vielä yhtään loppusijoituspaikkaa korkea-aktiiviselle jätteelle, vaikka Ruotsi, Suomi ja Ranska suunnittelevat sellaisten käyttöönottoa vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteena on suunnit- tella ja rakentaa laitoksia, jotka takaavat pitkän aikavälin turval- lisuuden passiivisesti turvallisilla – rakennettujen ja vakaiden geologisten vapautumisesteiden muodostamilla – suojajärjestel- millä, jotka laitosten sulkemisen jälkeen eivät ole riippuvaisia seurannasta, ihmisten panoksesta tai institutionaalisesta valvon- nasta. Useimmissa valtioissa ei ole laadittu tai toteutettu käytet- tyn polttoaineen osalta lopullista politiikkaa sellaisten toimien lisäksi, joilla varmistetaan turvallinen pidennetty, enintään 100 vuoden mittainen varastointi (Kuudes tilannekatsaus radioaktiiv- isen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen huoltoon Euroopan unionissa, SEC(2008) 2416).

2.7 Euroopan unionin kansalaisista 93 prosenttia pitää tar- vetta löytää ratkaisu radioaktiivisesta jätteestä huolehtimiseen kiireellisenä eikä hyväksy ongelman jättämistä tulevien sukupol- vien hoidettavaksi. Valtaosa EU:n kaikkien jäsenvaltioiden kan- salaisista katsoo, että EU:n tulisi yhdenmukaistaa normeja ja pystyä valvomaan kansallisia käytänteitä (*Attitudes towards radio- active waste*, Eurobarometri-tutkimus, kesäkuu 2008).

2.8 Olemassa olevaa EU:n lainsäädäntöä pidetään riittämättömänä. Neuvoston direktiivillä 2009/71/Euratom on jo perustettu kaikkien 27 jäsenvaltion tuella yhteisön kehys ydinlaitosten ydinturvallisuutta varten, ja tarkasteltavana oleva direktiivi radioaktiivisen jätteen huollosta (KOM(2010) 618) on seuraava johdonmukainen askel.

2.9 Jokaisen jäsenvaltion energiahuoltovalikoima ja ydinvoiman käyttöä koskeva ratkaisu kuuluvat kansalliseen toimivaltaan eivätkä siten tämän direktiivin soveltamisalaan. Ydinjätettä ei kuitenkaan voi pitää ydinvoiman käytöstä erillään: sitä on olemassa merkittäviä määriä ja se saattaa muodostaa vakavan pitkäaikaisen ja rajanylittävän uhan. Vaikka ydinvoimalat pysäytettiin tänään, meidän on huolehdittava jo olemassa olevasta jätteestä. Kaikkien EU:n kansalaisten etujen mukaista on loppusijoittaa radioaktiivinen jäte mahdollisimman turvallisella tavalla. Tämä on se kokonaistilanne, jossa komissio on ehdottanut direktiiviä, jolla otetaan käyttöön yhteisön kehys käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullisen huollon varmistamiseksi.

2.10 Komitea käsittelee tätä aihetta viimeksi vuonna 2003 ⁽¹⁾, ja se korosti silloin kiireellisen toiminnan tarvetta unionin laajentamisen vuoksi sekä saastuttaja maksaa -periaatetta. Vuoden 2003 lausunnon aiheena ollut ehdotettu direktiiviä ei hyväksytty, koska jäsenvaltiot pitivät eräitä kohtia liian määräävinä ja toivoivat lisää harkinta-aikaa.

3. Tiivistelmä ehdotetusta direktiivistä

3.1 Jäsenvaltioiden on neljän vuoden sisällä direktiivin hyväksymisestä laadittava ja esitettävä kansalliset ohjelmansa, joissa kerrotaan jätteen nykyinen sijainti ja sen huoltoa ja loppusijoittamista koskevat suunnitelmat.

3.2 Tarkoituksena on luoda oikeudellisesti sitovat ja täytäntöönpanokelpoiset kehykset, joilla varmistetaan, että kaikki jäsenvaltiot soveltavat yhteisiä normeja, jotka Kansainvälinen atomienergiajärjestö (IAEA) on kehittänyt kaikille käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vaiheille loppusijoitukseen asti.

3.3 Kansallisiin ohjelmiin on sisällyttävä inventaario radioaktiivisesta jätteestä, huoltosuunnitelmat jätteen syntymisestä aina sen loppusijoitukseen, loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeistä aikaa koskevat suunnitelmat, t&k-toimet, toteuttamiseen liittyvät aikataulut ja tärkeät virstanpylväät sekä kuvaus valittujen huoltoratkaisujen, kustannusarvioiden ja rahoitusjärjestelmien toteuttamiseksi tarvittavista toimista. Direktiivissä ei aseteta mitään loppusijoitusvaihtoehtoa etusijalle.

3.4 Ehdotettu direktiivi sisältää avoimuutta koskevan artiklan, jolla varmistetaan yleisön tiedonsaanti sekä sen tehokas osallistuminen tiettyjä radioaktiivisesta jätteestä huolehtimiseen liittyviä näkökohtia koskevaan päätöksentekoon.

3.5 Jäsenvaltioiden tulee raportoida komissiolle näiden vaatimusten toteuttamisesta, ja kyseisten kertomusten perusteella komissio antaa edistymiskertomuksen neuvostolle ja Euroopan parlamentille. Jäsenvaltiot pyytävät myös kansallisten ohjelmi-

ensa kansainvälistä vertaisarviointia, jonka tulokset ilmoitetaan jäsenvaltioille ja komissiolle.

4. Yleistä

4.1 Komitea tarkastelee käsillä olevassa lausunnossaan ensisijaisesti radioaktiivisen jätteen olemassaolon ja jatkuvan tuottamisen synnyttämää, pikaista ratkaisua vaativaa käytännön ongelmaa. Valtaosa (yli 90 prosenttia) tästä jätteestä aiheutuu ydinergiatuotantoon liittyvistä toimista. Ydinvoiman käytön aloittaminen ja sen laajentaminen energiahuoltoratkaisun osana kuuluu jokaisen jäsenvaltion omaan harkintavaltaan, mutta kertyvästä jätteestä huolehtimiseen liittyvät pitkän aikavälin vaikutukset voivat ylittää valtiolliset rajat (ja siirtyä sukupolvelta toiselle).

4.2 Ydinvoimaloita hyödyntävissä maissa voitaisiin vaikuttaa merkittävästi yleiseen mielipiteeseen (ydinvoiman käytön hyväksi), jos kansalaiset voitaisiin saada vakuuttumaan siitä, että radioaktiivisesta jätteestä huolehtimiseksi on olemassa turvallinen ja pysyvä ratkaisu (*Attitudes towards radioactive waste*, Eurobarometri-tutkimus, kesäkuu 2008). Tällaiselle luottamuksen lisääntymiselle ovat pääasiallisina esteinä korkea-aktiivisen jätteen aiheuttama pitkä-aikainen vaara, epäilyt syvälle maaperään tehtävän geologisen loppusijoituksen turvallisuudesta ja siitä, säilyvätkö niihin liittyvät riskit ihmisten mielissä tulevien sukupolvien aikana, sekä muiden loppusijoitusmenetelmien toteuttavuutta koskeva epävarmuus.

4.3 Kun muistetaan, että radioaktiivisen jätteen pitkän aikavälin huoltoa koskevat ehdotukset ovat edenneet joissain jäsenvaltioissa hyvin hitaasti, ehdotetun direktiivin – jota myös on valmisteltu useampia vuosia – tulisi edistää kattavien kansallisten huolto-ohjelmien laatimista. Nyt on olemassa esimerkkejä hyvistä menettelytavoista, joita voidaan käyttää viitepohjana. Ehdotetulla direktiivillä pyritään tekemään Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) johdolla sovittujen normien keskeisistä osista oikeudellisesti sitovia ja täytäntöönpanokelpoisia EU:n lainsäädännön nojalla, ja komitea pitää tätä lähestymistapaa tervetulleena.

4.4 Jätteitä ja myös vaarallisia jätteitä koskeva merkittävä EU:n lainsäädäntökokonaisuus ⁽²⁾ on jo olemassa. Vaikka direktiivissä tehdään selväksi, että sitä ei ole kehitetty kyseisen lainsäädännön pohjalta, vaan sillä on toinen oikeusperusta (Euratom-sopimuksen III luku), ehdotetun direktiivin johdanto-osassa tulisi käyttää tilaisuutta toteuttaa vaarallisia jätteitä koskevan lainsäädännön periaatteita.

4.5 ”Saastuttaja maksaa” -periaatetta on tarkennettu vaatimuksella varmistaa, että jätteestä huolehtimista koskevat ehdotukset on rahoitettu asianmukaisesti ja varmasti ”ottaen asianmukaisesti huomioon radioaktiivisen jätteen tuottajien vastuu”. Näin ollen saattaa nousta esiin ristikkäisiin valtioonuikiin ja näin ollen energiainmarkkinoiden kilpailuun liittyviä kysymyksiä. Komitea suosittaa siksi, että direktiivissä vahvistettaisiin selkeästi, että jätehuollon rahoituksen tulisi tapahtua ”saastuttaja maksaa” -periaatteen mukaisesti (tässä tapauksessa radioaktiivista jätettä tuottavien ydinreaktorien käyttäjäyritys) muulloin kuin ylivoimaisen esteen sattuessa, jolloin valtiollisella on mahdollisesti puututtava asiaan.

⁽¹⁾ EUVL C 133, 6.6.2003, s. 70.

⁽²⁾ EYVL L 377, 31.12.1991, s. 20.

4.6 Komitea toteaa, että direktiivin soveltamisalaan kuuluu ainoastaan siviilitarkoituksista peräisin oleva radioaktiivinen jäte. Eräissä maissa on osoitettu merkittävästi voimavaroja sotilaallisesta radioaktiivisesta jätteestä huolehtimiseen. Yhdistetyissä sotilaallisen ja siviilikäytön ohjelmissa on selkeitä turvallisuuteen liittyviä lisäkysymyksiä, mutta koska huolehtiminen sotilaallisesta radioaktiivisesta jätteestä saattaa vaatia merkittäviä teknologisia ja taloudellisia resursseja, sekä tietyissä jäsenvaltioissa loppusijoituskapasiteettia, tulisi harkita nimenomaisempia kytkentöjä tähän direktiiviin.

5. Erityistä

5.1 Radioaktiivinen jäte on nimenomaisesti suljettu EU:n jätedirektiivien⁽³⁾ soveltamisalan ulkopuolelle, mutta ne sisältävät kuitenkin lukuisia arvokkaita periaatteita, jotka tulisi ottaa huomioon. Komitea suosittelee siksi, että puheena olevan direktiivin johdanto-osassa selkeästi viitattaisiin vaarallisia jätteitä koskevaan direktiiviin (91/689/ETY) ja todettaisiin, että uusi direktiivi täydentää jo voimassa olevaa direktiiviä.

5.2 Komitea ehdottaa, että 2 artiklan lauseketta, jolla ”hyväksytyt päästöt” suljetaan soveltamisalan ulkopuolelle, muutettaisiin siten, että direktiivi nimenomaan kattaisi kyseiset päästöt. Tällaisten päästöjen sääntelystä ei nykyisin ole EU:n laajuista yhtenäistä näkemystä, ja asian tulkinnan vaihtelun vuoksi kyse on jäsenvaltioiden välillä kiistanalaisesta kysymyksestä (esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin välillä aiheena päästöt Irlanninmereen).

5.3 Komitea on aina kannattanut EU:n puoltamaa ja jätedirektiivissä (2006/12/EY) priorisoitua jätteen syntymisen ehkäisemistä. Kuten lukuisat muutkin teollisuusalat, ydinvoiman tuotanto aiheuttaa merkittäviä määriä vaarallista jätettä. Jäsenvaltiot eivät tällä hetkellä ole yhtä mieltä siitä, onko ydinvoimalla olemassa taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja ekologisesti kestäviä vaihtoehtoja, eivätkä siis myöskään siitä, onko radioaktiivisen jätteen tuottamisen jatkaminen välttämätöntä. Tämän ristiriidan ratkaisemiseksi ja ottaen huomioon, että enemmistö komitean jäsenistä katsoo, että ydinvoimaa tarvitaan Euroopan siirtymisessä vähähiiliseen talouteen, komitea ehdottaa, että direktiivissä etusijalle asetetaan pyrkimys poistaa valtaosa radioaktiivisesta jätteestä sen lähteellä sitä mukaa kuin kehitetään parannettuja ja kestäväpohjaisia vaihtoehtoja.

5.4 Ehdotetun direktiivin 3 artiklan 3 kohdan määritelmän mukaan ”loppusijoituksella” tarkoitetaan käytetyn polttoaineen

tai radioaktiivisen jätteen sijoittamista luvan saaneeseen laitokseen aikomatta siirtää sitä pois myöhemmin. Komitea toteaa, että jätteen palauttamisen ja poissiirtämisen osalta esiintyy erilaisia näkemyksiä. Komitea katsoo, että loppusijoituskonsepteja kehitettäessä ei tulisi sulkea pois jätteen palauttamista ja poissiirtämistä asianomaisen turvallisuusarvion määräyksistä riippuen.

5.5 Ehdotetun direktiivin 4 artiklan 3 kohdan mukaan radioaktiivinen jäte on loppusijoitettava siinä jäsenvaltiossa, jossa se on syntynyt, paitsi jos jäsenvaltioiden kesken on sovittu yhdessä jäsenvaltiossa sijaitsevien loppusijoituslaitosten yhteisestä käytöstä. Komitea suosittelee käyttämään tätä mahdollisuutta intensiivisesti, jotta erityisen soveliaita varastointipaikkoja hyödynnetään mahdollisimman hyvin. Komitea pitää tervetulleena tätä yksiselitteistä lähestymistapaa, jonka mukaan jäsenvaltioissa syntyneestä radioaktiivisesta jätteestä huolehditaan ainoastaan EU:n sisällä, ja mahdollisuutta kehittää yhteisiä laitoksia. Komitea toteaa, että tämä ei estä käytetyn polttoaineen jälleenkäsittelystä syntyvän jälleenkäsitellyn jätteen palauttamista EU:n ulkopuolelle lähtömaihin. Epäselvyyksien välttämiseksi suositellaan kuitenkin, että tämä kysymys selvitetään seikkaperäisesti joko perustelu- tai johdanto-osassa.

5.6 Komitea ei ole vakuuttunut siitä, että kymmenen vuoden välein tapahtuva jäsenvaltioiden ohjelmien itsearviointi ja kansainvälinen vertaisarviointi (16 artikla) tarjoaa mahdollisuuden tiedon ja parhaiden käytänteiden täysimääräiseen lujittamiseen. Lisäksi on kysyttävä, tullaanko siinä yhteydessä soveltamaan johdonmukaisesti riittävää objektiivisuutta, tinkimättömyyttä ja analyysin riippumattomuutta. Jäsenvaltioille koituu merkittäviä raportointi- ja muita asiaan liittyviä kustannuksia, ja komitea katsoo, että aikanaan tulisi perustaa arviointitoimikunta, jonka tehtävänä olisi radioaktiivisesta jätteestä huolehtimisen valvonta EU:ssa. Tämä paitsi parantaisi raportointistandardeja ja hyviä käytänteitä myös toimisi tehokkaana kustannustenjakomekanismina sekä antaisi ydinturvallisuusdirektiiville painokkuutta⁽⁴⁾.

5.7 Komitea kannattaa varauksettomasti komission aiomusta tukea myös tulevaisuudessa radioaktiivisten jätteen geologista loppusijoitusta koskevaa tutkimusta ja koordinoita sitä EU:n laajuisesti. Komitea korostaa, että kyseisiä ohjelmia on edistettävä asiaankuuluvasti ja laaja-alaisesti, ja se vetoaa jäsenvaltioihin, jotta ne osallistuisivat tähän tehtävään asianmukaisesti kansallisten tutkimusohjelmien kautta sekä harjoittamalla tutkimusyhteistyötä komission t&k-puiteohjelmien yhteydessä.

Bryssel 4. toukokuuta 2011

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON

⁽³⁾ EUVL L 312, 22.11.2008, s. 3.

⁽⁴⁾ EUVL L 172, 2.7.2009, s. 18.

LIITE

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean Lausuntoon

Seuraava erityisjaoston lausunnon kohta muutettiin täysistunnossa hyväksytyllä muutosehdotuksella, mutta se sai tuekseen vähintään neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 5.5

"Ehdotetun direktiivin 4 artiklan 3 kohdan mukaan radioaktiivinen jäte on loppusijoitettava siinä jäsenvaltiossa, jossa se on syntynyt, paitsi jos jäsenvaltioiden kesken on sovittu jäsenvaltiossa sijaitsevien loppusijoituslaitosten yhteisestä käytöstä. Komitea pitää tervetulleena tätä yksiselitteistä lähestymistapaa, jonka mukaan jäsenvaltioissa syntyneestä radioaktiivisesta jätteestä huolehditaan ainoastaan EU:n sisällä, ja mahdollisuutta kehittää yhteisiä laitoksia. Komitea toteaa, että tämä ei estä käytetyn polttoaineen jälleenkäsittelystä syntyvän jälleenkäsittelyn jätteen palauttamista EU:n ulkopuolisiin lähtömaihin. Epäselvyyksien välttämiseksi suositellaan kuitenkin, että tämä kysymys selvitetään seikkaperäisesti joko perustelu- tai johdanto-osassa."

Muutosehdotuksen puolesta annettiin 67 ääntä ja vastaan 57 ääntä 26:n pidättyessä äänestämästä.
